

(НИН, 20.5.2010)

Понтификат је почео са великим симпатијама. На скупу светске католичке омладине дочекан је повицима „Ми смо папа“. То се никада више није поновило. Губио је постепено, оно што је данас одлучујуће, наклоност медија. Тиме и јавности и верника

Да кардинал Јозеф Рацингер пре равно пет година није постао бискуп Рима, намесник Христов, наследник светога апостола Петра, „слуга слугу Божјих“, данас би живео у Баварској, одакле потиче, у Регенсбургу, у близини свог старијег рођеног брата Георга. Тада, 2005. године, као кардинал са 78 година, размишљао је о пензији која следи сваком католичком великодостојнику кад напуни 75 година. Желео је да напише још коју књигу, годишње одлази на ходочашће у недалеки Алтетинг, држи предавања.

„Промислом Божјим“ наследио је харизматичног папу Јована Павла Другог. Конклава, избор, трајала је само 26 часова. При гласању у четвртом кругу, добио је 100 од 115 кардиналских гласова, као ретко ко раније. Није смео да одбије, чуо је глас Господњи „Љубиш ли Ме?“, мада је сат времена пред гласање рекао да „види гиљотину која му иде у сусрет“. Обећао је да ће бити вредан радник, виноградар, на њиви Божјој, следити првога епископа старога Рима, првоапостола Петра. Узео је име светога Бенедикта из Нурсије, зачетника монаштва из 5. века, „патрона Европе“ кога славе, и други (православни 27. марта). Као префект Конгрегације за доктрину вере од 1981, некадашње инквизиције, нови папа је био познат свима у својој и другим црквама. Знало се да је „конзервативан“, али и цењен као велики теолог.

Понтификат је почео са великим симпатијама. На скупу светске католичке омладине 2005. у Келну је дочекан са овацијама и повицима „Ми смо папа“. То се никада више није поновило. Губио је постепено, оно што је данас одлучујуће, наклоност медија. Тиме и јавности и верника.

Познаваоци у чије се знање и добре намере не сумња, стање иза дебелих вековних зидина Ватикана описују као „касна ренесанса“. Усамљени, подоста уморни осамдесетогодишњи поглавар живи тихо и (само)изолирано. О догађајима споља зна

само толико колико га селективно обавештава лични секретар. До њега не могу стићи ни кардинали, после молбе чекају и недељама на аудијенцију. Спонтано, приступ имају само брат Георг и „двојица-тројица“ прелата, такође велики ректор Латерана, Рино Фисхела. Једном недељно је мала седница, саветовање са префектима конгрегација. Медија се папа прибојава, према њима се „забарикадирао“. Унутар курије и уреда Ватикана, кажу, слаб је проток информација, „не зна левица шта ради десница“.

Најкраће, аналитичари садашње стање Католичке цркве, више са жаљењем, означавају „драматичном кризом“ а папу „трагичном личношћу“. Нису кризу изазвали медији, чије писање кардинал Содано папи јавно, на Ускрс, описује као „причарије“. То се изгледа ни папи није свидело. Ако се црква бројчано све више смањује, рекао је једном, спреман је да предводи и само „мало стадо“. Бенедикт сматра да је „само папа“, ништа више, „чувар догми и традиције“.

Ма колико се православни зилоти радовали проблемима Ватикана, званичне цркве, понајвише Цариград и Москва, брижно прате стање. Криза католичанства има знатан утицај на стање у целокупном хришћанству, слаби га и релативизује. Ових дана је руски патријарх Кирил папи послао другог човека своје цркве, митрополита Илариона Алфејева са посебном, за јавност недоступном поруком. Кирил у Риму види „стратешког партнера“ у очувању моралних вредности Европе.

Нико пре пет година избор Бенедикта ван његове цркве није више поздравио него светско православље. Обновљен је одмах богословски дијалог. Хришћански Исток у њему је видео, осим великог теолога, чувара древне библијске, литургијске и етичке традиције. Протестанти су пак знали да их он не сматра ни црквом, што је потврдио, уз то му је Лутерова реформација страна, као и идеје француског и потом европског просветитељства.

У позитиван “биланс” папи се може убројати одлазак у џамију (Дамаск), синагогу (Рим), православну светињу (цариградску Свету Софију). За пет година обавио је 15 пастирских посета, последња је била Португалу. Тамо, у Фатими, где се 1917. Богородица, како се сматра, јавила дечици и својим порукама, од којих се неке држе у тајности, утичући на развитак римске цркве, папа је потражио помоћ да брод цркве даље води кроз плиму искушења, сумњичења и бласфемеије. Следећа посета ових дана посвећена је православном Кипру. О одласку у Ниш 2013. још се не размишља.

Муслимани папи замерају на говору у Регенсбургу (2006), када им је рекао да су веру ширили мачем. Јевреји тврде да у Аушвицу 2006. године није показао довољно емоција, да је потом с муком и само делимично изменио литургијске текстове које они процењују као антисемитске. Феминисткиње му пребацују што не допушта женско свештенство, што је против абортуса и употребе кондома, хомосексуалци и лезбијке јер не одобрава њихове „бракове“ а њихов стил живота сматра грехом.

За европске интелектуалце папа је изврстан саговорник. Незаборавао им је његов дијалог, диспут, вођен 2004. године са филозофом Јиргеном Хабермасом, између осталог о моралним темељима слободарске државе. Рацингер им је изузетан тумач односа религије и филозофије, као и улоге вере у друштву, конструктиван, неретко самокритичан. Посебно радо читају његову књигу „Исус Назарићанин“, чији ће други део изаћи овог лета. Интелектуалној елити је занимљиво његово темељење Христове вере више на јелинску филозофију, него на њене јудејске корене, слеђења учења Томе Аквинског. Не очекује се од папе да се „адаптира“ времену и његовим феноменима, који и те како могу бити пролазни и опасни. Рацингер је, сматрају, човек дијалога, сусретања и сучељавања, поштовања саговорника у заједничким размишљањима и тражењима, по ко зна који пут, одговора на вечна питања људске цивилизације.

У сагледавањима папе Бенедикта Шеснаестог не смеју се заобићи процене његовог вршњака и колеге са факултета у Тибингену, теолога Ханса Кинга (82). Он је, каже ових дана, желео да папа цркву приближи јеванђељу, да Исуса не види као део „система“, не преко грчких древних сабора и латинских поретка. Морао је почети са дубоком реформом курије и селективним ублажавањем целибата, ради добра цркве. „Папа је пропустио већину шанси“, жали Кинг, тражећи сазивање новог, трећег ватиканског сабора (концила).

Бенедикт се најбоље осећа као „para theologicus“, бавећи се трансценденталним изазовима постмодерне, односом вере и разума, међурелигијским и међухришћанским дијалогом, позивајући верне на покајање, преображај, осећај кривице за грех, солидарност са слабима. Није греховност само у свету, већ и у цркви, свештеник није функционер, већ слика Христа. Таквог не могу многи да воле. И верницима је напорно да се од њих тражи да „следе Христа“, да не воле само себе, не робују конзуму, не виде живот као забаву и провод, да брак и породицу схвате светим. Међу његовим сународницима, у секуларизацији, индивидуализму и хедонизму поодмаклим Немцима, поверење му поверава само половина католика.

То што папа покушава да у цркву интегрише католичке зилоте, такозване лефевристе,

урадио би сваки поглавар. Иако они не чине ни пола посто клира и верника, бучни су и агресивни, збуњују у вери несигурне, одбијајући одлуке последњег концила, јер им делују отпадничким, модернистичким и екуменским. Папа је одобрио преговоре са њима, укинуо изопштење, при том не тражећи ништа. Када се одмах сазнало да су они антисемити а један њихов бискуп негира да је било холокауста, папа и Ватикан нису могли да избегну вишемесечну жестоку критику. Изгледа да се понадао у чудо, зилоти се никада и нигде нису дали преоријентисати, већ су тежили да црквом завладају.

Пре тога, још једна одлука папе изазвала је контроверзе. Допустио је да се миса служи и по „старом“ обреду, тридентинском, на латинском, када је свештеник верницима окренут леђима, а не лицем, као по поконцилском поретку. Меру су поздравили традиционалисти, чак и Московска патријаршија, али не и већина бискупа, свештеника, још мање верника. Папина логика је била једноставна, ако је обред био Богу и народу мио вековима, зашто би сада био недопуштен. Критичари су овај паралелизам ритула доживели као реакционарство, довођењем Другог ватиканског сабора у питање.

Три енциклике (опште посланице) за пет година, изазвале су интересовање, мада не и одушевљење: „Бог је љубав“ (2005), „У нади спасени“ (2007) и „Љубав у истини“ прошле године.

Петогодишњица понтификата обележена је недавно скромно. У свом стилу, папа је на ручак позвао педесеторицу, искључиво кардинале, оне који су га бирали. Другима у Ватикану је дао слободан дан. Некима је овај обед у „Sala dukale“ Апостолске палате деловао као заседање „кризног штаба“. У ватиканској курији има и оних који мисле да су на делу сатанске, нечастиве силе које цркву желе да виде у блату и на коленима. Писања медија о сексуалном и физичком злостављању малолетних од стране клирика доживљава се као „линч“, освета антиклерикалаца и масона. „Дворских интрига“ о томе ко је свему овоме допринео има неколико. Папа као да има све мање пријатеља. Мисли да ће и ова бура проћи.

Ма колико се стадо буде смањивало, мисли папа, остаће сигуран део који ће следити не њега, Бенедикта Шеснаестог, већ „апостолски престо“, стену на којој је Господ саздао цркву, коју ни врата паклена не могу да разоре.